

ISSN (E): 2181-4570

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA "OILA" KONSEPTINI LINGVO-MADANIY JIHATDAN O'RGANISH

Xolmirzayev Dostonbek Qurbonali o'g'li Ilmiy rahbar: **Djaffarova Dildora Ilhomovna Mirzo Ulug'bek** nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti, Qiyosiy tilshunoslik va lingvistik tarjimashunoslik kafedrası 1-kurs magistranti

Telefon: +998 93 279 00 99

@gmail: dostonbekdxx@gmail.com

LINGUO-CULTURAL STUDY OF THE CONCEPT OF "FAMILY" IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES

Kholmiraev Dostonbek Kurbanali ugli Supervisor: **Djaffarova Dildora Ilhomovna** 1st-year master's student, Department of Translation Theory and Comparative Linguistics, Faculty of Foreign Philology, National University of Uzbekistan

Phone number: +998 93 279 00 99

@gmail: dostonbekdxx@gmail.com

Annotatsiya: "Oila" konsepti lingvo-madaniy mazmunining leksik, frazeologik, paremiologik va matn sathlarida namoyon bo'lishini ta'minlovchi omillarni ochib berish, chog'ishtirilayotgan tillarda oila munosabatlari konseptual idrokidagi o'xshashlik va farqlarni ilmiy asoslashdan iborat. "Oila" konseptining lingvistik mohiyati va uning til taraqqiyotidagi rolini aniqlash; ingliz va o'zbek tillarida "oila" konseptining lingvo-madaniy mazmunini leksika, frazeologiya, paremiologiya va badiiy matnlar materialida ochib berish va tavsiflash; milliy-madaniy xususiyatlarni hisobga olgan holda "family" va "oila" leksemalarining konseptual asosini taqqoslash; ingliz va o'zbek xalqlari hayotida oilaviy munosabatlarni aks ettiruvchi lisoniy birliklar shakllanishini ta'minlovchi lisoniy hamda nolisoniy omillarni aniqlash; yaqin qon-qarindoshlik va uzoq qarindoshlik, er-xotin qarindoshligi va urug'chilik munosabatlarini ifodalovchi ingliz va o'zbek atamalarining tasnifini shakllantirish, taqqoslanayotgan tillarda odamlarning oila ichidagi va qarindoshchilik aloqalarini bildiruvchi leksemalar guruhlaridagi o'xshashliklar va farqlarni ajratish.

Kalit so'zlar: oila, jamiyat, qon, nigoh, qarindoshlik, baxt

Annotation: The lexicon of the linguistic and cultural content of the concept of "family", which ensures manifestation at the phraseological, paremiological and textual levels revealing factors, family relationships in the languages being studied consists of

scientific justification of similarities and differences in conceptual perception. Linguistic essence of the concept of "family" and its role in language development identify; Linguistics of the concept of "family" in English and Uzbek languages content of lexicon, phraseology, paremiology and artistic texts disclosure and description in the material; national-cultural characteristics taking into account the conceptual basis of the lexemes "family" and "family". comparison; reflect family relations in the life of English and Uzbek peoples language that ensures the formation of linguistic units identifying non-linguistic factors; close consanguinity and distant consanguinity, English and representing conjugal kinship and clan relations formation of the classification of Uzbek terms in comparable languages indicating people's family and kinship ties distinguish similarities and differences in groups of lexemes.

Keywords: family, society, blood, gaze, kinship, happiness.

Kirish: "Oila" konsepti insoniyat jamiyatining eng asosiy va universal jihatlaridan biridir. Oilalar jamiyatning asosiy qismi bo'lib, odamlarga o'ziga xoslik, tegishlilik va qo'llab-quvvatlash hissini beradi. Oilaning ta'rifi vaqt o'tishi bilan va turli madaniyatlarda rivojlanib, o'zgaruvchan ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy sharoitlarni aks ettiradi. Oilaning an'anaviy ta'rifi qon, nikoh yoki asrab olish bilan bog'liq bo'lgan va birgalikda yashaydigan va resurslarni baham ko'radigan odamlar guruhidir. Bu ta'rif an'anaviy ravishda biologik qarindoshlik oilasiga katta urg'u bergan G'arb jamiyatlarining tarixiy va madaniy me'yorlarini aks ettiradi. Biroq, so'nggi o'n yilliklarda bu ta'rifga qarshi chiqdi, chunki ijtimoiy va madaniy o'zgarishlar oila tuzilishi va tarkibining yangi shakllariga olib keldi. Oila, insoniyat tarixida muhim ahamiyatga ega bo'lib, har bir insonning hayotida o'z mahalliy mavjudligi va otasining va onasining o'rniga kelgan o'zining biror qamrovli guruhidir. Bu guruh, ularning bir-biriga qarshi kelishlari, o'zaro munosabatlari, tashqi aloqalari va ijtimoiy baxtlari uchun ahamiyatli o'rindiruvchi hisoblanadi. Oila, inson va jamiyatning o'zaro bog'idir va jamiyat tuzilishining asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi.

Oila konsepsiyasi, har bir jamiyat tuzilishining tarkibiy qismi hisoblanadi va jamiyatlar o'rtasidagi farqliliklar, ularning tarixi, iqtisodiy, siyosiy, diniy va madaniy xususiyatlari hisobga olingan holda o'zgarishi mumkin. Masalan, Ingliz tilida family (oila) so'zi, O'zbek tilida esa oila so'zi bilan ifodalangan. Bu so'zlar o'zaro qiyosiylik qilinishi mumkin, lekin ularning asosiy manosi va tushunchalari, Ingliz va O'zbek jamiyatlarining tarixi, madaniyati, iqtisodiyoti, siyosiy tuzilishi va diniy taraqqiyotiga

bog'liq bo'lib o'zgarishi mumkin. Ingliz tilida oila, jamiyat tuzilishining asosiy qismi sifatida hisoblanadi va u o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilash, o'zaro qo'llashni rivojlantirish, o'zaro yordam berish va jamiyatning o'zini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lib hisoblanadi. Ingliz jamiyatlarida, oilalar odatda biologik qarindoshlar, yani ona, ota va bolalardan iborat bo'lib, lekin ularning tuzilishi, o'zgarishi va ahamiyati jamiyatning tarixi, madaniyati va iqtisodiyoti bilan bog'liq bo'lib o'zgarishi mumkin.

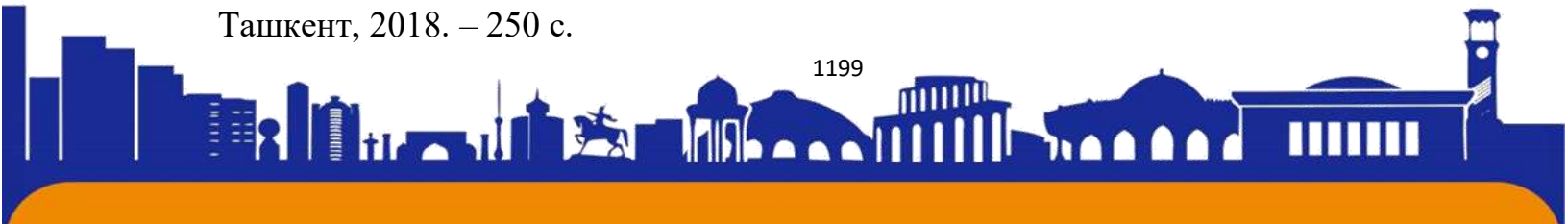
O'zbek tilida oila so'zi, Ingliz tilida family so'ziga mos keladi, lekin uning tushunchalari va manosi o'zgarishi mumkin. O'zbek jamiyatida, oilalar odatda biologik qarindoshlar, yani ona, ota va bolalardan iborat bo'lib, ammo oila konsepsiyasi jinsiy, iqtisodiy, madaniy va tarixiy o'zgarishlarga mos keladi. O'zbek jamiyatida, oilalar odatda katta oila bo'lib, unga biologik qarindoshlar, yani onalar, otalar, bolalar va qarindoshlar kiradi. Biroq, ko'plab O'zbek oilalari, yolg'iz ota-ona yoki yolg'iz ona tomonidan boshqariladi.

“Oila” konseptining madaniy kodi oilaviy hayotning turli aspektlari - er va xotin o'rtasidagi munosabatlarning tabiati, ayolning burchi va uning oiladagi mavqei, bolalar tarbiyasi, oila a'zolari ichki dunyosining murakkabligi, ularning xulq-atvori va oilaviy rollari haqidagi tasavvurlarni aks ettiradi. Katta farq ingliz va o'zbek lingvomadaniyati vakillarining oilaviy rollarida namoyon bo'ladi. Masalan, o'zbek oilasidagi kelin va ingliz oilasidagi daughter-in-law yoki bride rolini qiyoslab ko'raylik. Kelin obrazi bilan bog'liq ko'plab rasm-rusum va udum (kelin salom, kelin ko'rdi) lar mavjud, kelinning oilaviy majburiyatlari va vazifalari kelin komponentli bir qator iboralarda uzoq vaqtdan beri qayd qilib qo'yilgan, ingliz tilida kelinni emas, mamlakatni anglatadigan faqat bitta frazeologik birlik topilgan: the bride of the sea – Venesiya.

“Oila” konsepti oila a'zolari va qarindoshlar o'rtasidagi oilaviy munosabatlarni ham o'z ichiga oladi. Masalan, o'zbek tilida inglizcha analoglari bo'lmagan quda-anda, qudalik qilmoq, quda-andachilik va shu kabi iboralar mavjud.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Багичева Н.В. Лексическая и прагматическая семантика терминов родства // Функциональная семантика слова. – Екатеринбург, 1993. – С.77-84.
2. Насруллаева Н.З. Формирование гендерных концептов в английской и узбекской фразеологических картинах мира: Дис. ... д-ра. филол. наук. – Ташкент, 2018. – 250 с.

ISSN (E): 2181-4570

3. Юнусова 3.3. Инглиз ва ўзбек тилларида «Хурмат» концептининг гендер хусусиятлари // Современное образование (Узбекистан). -Т.: 2016. №11
URL <https://cyberleninka.ru/article/n/ingliz-va-uzbek-tillarida-umat-kontseptining-gender-hususiyatlari>

4. <https://en.wikipedia.org/oila/tushunchasi>
5. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Семья>
6. https://en.wikipedia.org/wiki/Family_traditions